

crkva u svijetu

POGLEDI

SUVREMENA KATEHEZA NA RIMSKOJ SINODI 1977.

Frane Franić

1. — *Koja je pomicanja u suvremenoj katehezi Sinoda uzela u posebnu raspravu?**

— Sinoda je raspravljala o katehezi djece i mladih. Kad kažemo da je današnji svijet u krizi, onda ta kriza u najvećoj mjeri pogađa djecu i mlade. Tradicionalne-vjersko-moralne vrednote, osobito kod preseljavanja iz naših kršćanskih sela u gradove, doživljuju udar u dušama. To je isto kao kad presadimo stablo iz jednog mjesta u drugo. Urbanizacija, industrijalizacija, kako je već konstatirao Drugi vatikanski sabor, mijenja mentalitet ljudi i obitelji koje dolaze u grad, pa k njima treba pristupiti s posebnom pažnjom. Dijete koje pohađa pučku školu u gradu, mladi koji masovno danas odlaze u srednje škole, a u velikom broju produžuju školovanje na visokim školama, ne prihvaćaju više automatski, kao prije, kršćansku tradiciju, nego traže osobno uvjerenje, traže produbljenju vjeru, koja će im znati odgovoriti na njihova životna pitanja, vjeru, koja će služiti za životnu praksu, a ne će biti samo zbroj apstraktnih formula naučenih napamet. To dakako stavlja mnogo veće zahtjeve na nas svećenike nego prije. I naša svećenička vjera mora biti osobnija, proživljenija, svakog dana hranjena i ljudskom mudrošću i, što je još važnije, Božjom milošću, koja se dobiva u neposrednom dodiru s Bogom u molitvi, liturgijskoj i osobnoj (dnevno razmatranje, adoracija i sl.).

* Ovo i slijedeća tri pitanja postavio je nadbiskupu dru Frani Franiću vlč. Albert Metlikovec. Odgovori će dra Franića, u nešto skraćenom obliku, biti objavljeni u slovenskom časopisu *Cerkev v sedanjem svetu*. Mi ovdje donosimo cjeloviti tekst. (Uredništvo)

Ova Sinoda nije kod novinstva izazvala senzaciju kao prijašnje sinode baš zato što se je kretala u tako ozbiljnim okvirima koje sada upravo spominjem. Biskupi su tražili ozbiljan i stvaran POMAK PREMA KRISTU KAO BOGO-ČOVJEKU, središtu kateheze.

Svaka, dakle, kateheza koja jasno i čvrsto ne stoji na afirmaciji i tumačenju neokrnjenog BOŽANSTVA I ČOVJEŠTVA Kristova, kako ga je naučavala Crkva od početka i kako ga naučava danas preko autentičnog magisterija, svaka takva kateheza pogrešna je u svojem polasku.

A budući da je misterij Krista sadržan u njegovu VAZMENOM OTAJSTVU, tj. u smrti, uskrsnuću i proslavi, to bi trebalo da suvremena kateheza bude centrirana baš na to otajstvo, protumačeno onako kako ga Crkva tumači.

Moralo bi se, dakle, prekinuti s nekim dogmatskim i moralnim relativizmom koji jasno već odudara od službenog crkvenog naučavanja o Kristovu misteriju, posebno o njegovu uskrsnuću i proslavi, pa o njegovoj preegzistenciji kao Riječi od vijeka. Kad se prijeđu granice općih koncila, onda je jasno da su se prešle granice pravovjernosti.

Taj apel pravovjernosti svakako je jedna karakteristika posljednje Sinode. Nadam se da će to doći do izražaja u enciklici, koju će sv. otac Pavao VI. izdati o suvremenoj katehezi, posebno o katehezi djece i mladih na temelju materijala same Sinode, koji mu je dostavljen.

Jer neki Krist koji bi bio skrojen prema mentalitetu i potrebama suvremenog čovjeka, ne bi bio onaj pravi Krist iz evanđelja, onaj stvarni Krist koji je živio, hodao po Palestini, stvarna čudesa činio, umro za naše grijeha i treći dan uskrsnuo iz groba istim tijelom koje je bilo raspeto na križu i bilo pokopano, te zatim bio proslavljen.

Današnji čovjek voli Krista koji afirmira život. Krist je rekao, da je on put, istina i život, i da je došao da ljudima donese život i da ga donese u izobilju. To je sve istina. Možda smo mi koji put Krista previše negativno prikazivali s križem. Križ je put prema životu, a ne prema smrti. To je put današnje kateheze, posebno za djecu i mlade. To je također pomak u odnosu na KRISTA KAO CENTRA suvremene kateheze prema Sinodi.

Ali, naše vrijeme postaje sve više okarakterizirano konzumizmom. To konzumističko društvo traži i svoj konzumistički moral. Ono naviješta rat, i na Istoku i na Zapadu, nerođenima i time iskazuje svoj moralni pad. Zar može »kršćanski Zapad«, koji ubija nerođene kao i »ateistički Istok«, donijeti moralni i kršćanski preporod svijetu? A da ne spominjem druge moralne poroke, kao što je terorizam, droga, prostitucija, korupcija, vječni farizeizam...

Ja sam na sinodi jasno osjetio apel da se kateheza u suvremenom svijetu vrati Kristu, Bogo-čovjeku, i njegovu križu, po kojemu je otkupljen jednom svijet i po kojemu i danas jedino može biti današnji svijet otkupljen. To bi bila prava suvremena kateheza, KATEHEZA KRIŽA NA DJELU.

2. — *Koji su najvažniji naglasci Biskupske sinode za katehezu uopće?*

— Kateheza izlazi iz vjere Crkve kao akcija u korist same vjere. To je akcija određenog čovjeka u nekoj određenoj zajednici, npr. akcija nekog svećenika u nekoj župi. Takva akcija pretpostavlja zrelost vjere u onoga koji tu akciju obavlja, a u onih koji tu akciju prihvaćaju, pretpostavlja želju da dođu do zrelosti vjere, tj. do zrelosti koja odgovara njihovoj dobi ili njihovu pozivu, npr. kod kateheze prije vjenčanja. Kateheza, dakle, pretpostavlja vjeru u onih koji je primaju i želju za interiorizacijom vjere u svoj život. Kateheza je dakle stvarnost spasenja ponuđena u Kristu ljudima od Crkve. Kateheza je prema tome i autorelacija Crkve. Kateheza se ne može, dakle, odijeliti od Crkve i podrediti, recimo, društvenom sektoru.

Kateheza se, uz ostalo, hrani teologijom. Ona se obraća teologiji u traženju svjetla i pomoći da odgovori na pitanja koja joj postavljaju vjernici koji baš u katehezi traže zrelost svoje vjere. Tu nastaje velika odgovornost teologije prema katehezi. To treba jako naglasiti u naše vrijeme. Teolozi traže slobodu istraživanja, ali oni moraju paziti, da ne čine pokuse na živim ljudima. Jer, što se danas piše i u specijaliziranim časopisima postaje brzo dostupno masama.

Katkada kateheza može postati, kako su naglasili neki sinodalni oci (Poljaci) čak »sudac teologije«. To se može dogoditi onda, kada kateheza vjerno slijedi nauk Crkve i »sensus fidei« Božjega naroda, a gdje koji se teolog stavlja u oporbu s crkvenim magisterijem i sa »sensus fidei« Božjeg naroda. Tada kateheza može biti oštar sudac takve teologije.

Dakle, taj dijalektički odnos, rekao bih, između kateheze i teologije jedan je od naglasaka Biskupske sinode.

Nadalje se je upozoravalo da kateheza ne bi smjela postati IDEOLOGIJA. Pod »ideologijom« misli se sustav ideja vodilja, izgrađenih višemanje na jedan povezan način, ali tako da se tome sustavu ideja podredi znanost, tehnika, kultura, politika i čitav život. Tako se dobije jedan totalitaran sustav načina mišljenja i življenja, baš ono što Krist nije htio. Krist je naime odijelio »kraljevstvo nebesko« od »kraljevstva zemaljskog« kojemu je priznao, kako nas uči II. vatikanski sabor, široku autonomiju postojanja. Krist je odbio svaki totalitarizam, svaki integrizam lošeg smisla, a branio je čovjekovu slobodu ispred zakona i običaja. A tu slobodu nasilne ideologije čovjeku hoće da oduzmu i u zamjenu mu nude lagodan život (»Dat ću ti jesti, ali nemoj misliti« — kaže Sotona čovjeku kod Dostojevskog). Zato su te ideologije često veoma efikasne, tj. vode do brzog uspjeha, jer se ne ustručavaju upotrijebiti sva sredstva, tj., one »ideologiziraju« znanost, tehniku, psihologiju, nasilje, novac, politiku, izobrazbu, sredstva društvenog pripočavanja itd. Nama to može biti velika napast. Napast Velikog Inkvizitora. Lijek od Velikog Inkvizitora i njegove metode ideologizacije jest RASPETI KRIST sa svojom metodom ljubavi koja se žrtvuje. Ove se metode ne smijemo odreći ni danas, u suvremenoj katehezi, jer samo njome možemo spasiti Evropu i svijet.

Nadalje je stavljen naglasak na problematiku INKULTURACIJE. O tome je problemu imao zapaženi intervent npr. isusovački general o. P. Ar-

rupe. Kultura znači akciju čovjeka ili akcije raznih ljudskih zajednica ili raznih naroda koje imaju za cilj da stvore od čovjekova života život uistinu čovječiji i uvijek čovječniji. Kultura označuje ne samo akcije nego i rezultate tih akcija. Stoga možemo govoriti o moralnoj kulturi, intelektualnoj kulturi, umjetničkoj kulturi, pa i o materijalnoj kulturi. Na temelju toga govorimo i o nacionalnim kulturama, pa i o religioznim kulturama. Iz toga se vidi da sve ono u čemu čovjek izražava samoga sebe, u čemu on aktualizira svoje čovječstvo, da sve to pripada kulturi i da tvori kulturu u njezinim raznim dimenzijama.

Postoje razlozi da se može govoriti o stvaralačkom karakteru kateheze također na području kulture, kao kad se govori o »afrikanizaciji« kateheze u Africi itd. O tome govori i II. Vat. sabor, npr. GS, II, 2.

Sinodalni oci su govorili o inkulturaciji kateheze pod dva aspekta:

a. da kateheza uzme što više iz društvene kulture ili određenog ambijenta u kojem se predaje (npr. da se kateheza što više kroatizira, da se što više prilagodi: primorju, brdima, selima, gradu, sjeveru, jugu, istoku, zapadu, kulturnoj baštini jednog naroda, regije itd.);

b. da se kulture prilagode katehezi, jer na kraju ne sude kulture evanđelje, nego evanđelje sudi kulture. Prilagođivanja kateheze kulturama mora imati granice. U tome neki danas pretjeruju, kao onaj teolog, koji piše da je poligamija u Africi kultura i da je ne treba u ime evanđelja jednostavno ukidati, jer ona u toj kulturi i ne bi bila smrtni grijeh. Kultura je po svojoj naravi ljudski proizvod, a kateheza treba da služi za spasenje pomoću vjere, koja je dar Božji, iako se ostvaruje u određenim ljudskim uvjetima i stoga u okvirima određenih kultura.

Sinoda je nadalje naglasila da je svakoj dobroj katehezi uzor katekumenska kateheza. To je osobito važno danas, kad se krštavaju i krizmavaju djeca U NEZRELOJ DOBI, PA TEMELJNA I ŽIVOTNA VJERSKA POUKA MORA SLIJEDITI poslije. Pri tom Sinoda naglašava važnost memoriranja nekih vjerskih formula uzetih iz Sv. pisma ili tradicije, ukoliko se je, posljednjih godina u nekim zemljama, sadržaju davala manja važnost, a pogotovo izričaju vjerskih istina. Tako su mnogi mislili da nije važno da katekizandi nauče napamet važnije vjerske dogme, npr. »tri osobe i jedna narav« ili »dvije naravi i jedna osoba« i sl. pa su pokušali stvarati svoje izričaje na štetu zajedničkog izražavanja. Katkad se tako pada i u kriva izražavanja. Tražeći novi način izražavanja, odbacuje se katkad sam sadržaj.

Ako još dodamo da Sinoda naglašuje da je katehizacija dužnost čitave crkvene zajednice, posebno roditelja, onda možda imamo glavne akcente posljednje Biskupske sinode. Jer kateheza nije samo lijepo predavanje, tumačenje riječima vjersko-moralnih istina onima koji su već primili Riječ Božju evangelizacijom, nego ona uključuje i primanje sakramenata i svjedočenje životom. A koliko je lakše uzvjerovati i u svojoj vjeri dozrijevat i u jednoj vjerskoj zajednici koja životom svjedoči za vjeru i na taj način katekizira djecu i mlade, u jednoj vjerski sačuvanoj obitelji ili župi nego u ateiziranoj obitelji ili župi, nema nikoga tko to ne bi vidio.

3. — Što bi trebalo prema Sinodi posebno ispraviti u katehetskom zala-ganju u nas?

— U nas se često opažaju dvije skrajnosti: ili se ne prihvaća ništa od novoga, ili se prihvaća nekritično previše.

Na žalost, naši mladi svećenici odlaze na nauke u zemlje, gdje ne vlada u javnom životu marksistička civilizacija, gdje su prilike sasvim drugačije nego u nas, pa donose gotove recepte iz tih zemalja, i opasnost je da po tim receptima počnu katekizirati i poučavati druge da katekiziraju na isti način. Osim toga, u zapadnim katoličkim zemljama postoji pitanje odnosa s protestantima, a u nas postoji pitanje odnosa s Pravoslavnim crkvama. A to je nešto sasvim drugo.

Prema tome naša pitanja o inkulturaciji, ekumenizmu, pa i misionarskoj dimenziji Crkve u nas trebala bi dobiti kreativne odgovore. Mi bismo morali dobivati svoje katekizme. Namjesto toga služimo se uglavnom stranim (barem mi u Hrvatskoj) katekizmima, koji su i vani već zastarjeli. Dakle, tražilo bi se, prema mojem mišljenju, više kreativnosti u našoj katekizaciji.

Mi bismo morali biti svjesni da u nas ateizacija društva želi napredovati. To je humanistički pokret nošen od marksističke revolucije koja se, naravno, ne zaustavlja, već se kreće, metodom sebi kod nas svojstvenom, naprijed. Moramo produbljivati temelje vjere. Temelji su vjere u Objavi, ali i u razumu. Ni racionalni elemenat ne smije se zanemariti. Svaki bi kateheta morao pratiti ono što pišu školske knjige njegovih katekizana-da, pa i prema tome udesiti svoja predavanja. Treba pratiti kretanje suvremene misli i suvremeni život u svjetlu evanđelja. Ne možemo biti svi specijalisti u psihologiji, pedagogiji, sociologiji, raznim antropološkim i prirodnim znanostima, pa filozofiji i teologiji. Kateheta je čovjek opće prakse. Ali, ako ima dovoljno ljubavi prema svojim katekizandima i solidno opće teološko znanje te dnevnu, barem i kraću, vezu s knjigom, a posebno ako je čovjek molitve, onda će sigurno biti dobar kateheta. Sinoda kaže da biskup mora biti prvi kateheta u biskupiji. To nama biskupima mora biti velika opomena za našu propovjedničku osobnu službu i za našu brigu oko organiziranja katehetske službe u našim biskupijama. Ako bi netko pokušao tako organizirati katehetsku i uopće pastoralnu službu u Crkvi, da bi te dvije službe rastavio jednu od druge, tj. biskupsku službu od službe njegovih svećenika, tako da te dvije službe ne bi više bile organski povezane kao jedna hijerarhijska cjelina, taj bi rascijepio Crkvu u njezinoj bitnosti i uveo strukture koje nisu od Krista.

4. — Što biste još rado napomenuli?

— Jedinstvo između nas biskupa, između biskupa i svećenika-kateheta, jedinstvo s našim kršćanskim obiteljima, jedinstvo čitava Božjega naroda, i to na temeljima, koje je Krist postavio. Tu bi trebalo da nas pomogne naš tisak, čvrsto ujedinjen sa svojim biskupima i sa Svetom Stolicom. Tu su i karizmatičke skupine na međubiskupskom nivou pa i međubiskupijskom, koje nas mogu mnogo pomoći u katehezi, posebno mladih.

Posebno u našim prilikama treba našim mladima ulijevati poštovanje prema svakom čovjeku bez obzira na nacionalnost i na vjeru. Treba naše mlade tako odgajati da oni nakon svoga školovanja ne zažele napustiti ovo naše društvo u kojem su oni rođeni i u kojem su odgojeni, nego da žele u njemu živjeti, za to društvo raditi, izgrađivati ga u humanom i kršćanskom smislu, za to se društvo žrtvovati, makar možda morali osjetiti u tom društvu i neku diskriminaciju zbog svoje vjere. Na žalost, dosta smo izgubili svojih dobrih đaka, jer su dobili dojam, ne znam, da li smo štogod i mi krivi, kao da im se na Zapadu otvara raj na zemlji i pravi život za njih kao kršćane, dok bi trebali kao rezultat svih naših katehetskih pouka dobiti uvjerenje da im je mjesto kao ljudima i kršćanima baš ovdje u njihovoj domovini, u društvu u kojemu su ponikli, u kojem su se odgojili, za koje su se osposobili, da žive, rade i trpe.

Napokon bih rado spomenuo veoma važnu misao Sinode, a to je SLOBODA KATEHEZE: sloboda za katehete i sloboda za katekizande. Sloboda nama katehetama u našem društvu može biti ograničena osobito, pogotovo u gradovima. Problem gradnje vjerskih objekata nije riješen novim zakonom o vjerskim zajednicama. Osim toga, katehetsko djelovanje uključuje i neku pretkatehetsku akciju u svrhu okupljanja i pripreme, koja akcija može biti krivo shvaćena i okarakterizirana kao nevjerska akcija, pa eventualno netolerirana.

Sloboda za katekizande još je osjetljivije pitanje. Tu zakon u teoriji zaštićuje slobodu, ali je praksa često drugačija i tu često vlada strah i obzir, pogotovo kod odraslije mladeži da će im pohađanje vjeronauka biti smetnja u daljnjem usmjerenom obrazovanju pa i zaposlenju. Kad bi se uspjelo taj strah i taj obzir raščistiti u praktičnom životu i kad bi se uspjelo iz škola i javnog života ukloniti privilegirani položaj ateističkog humanizma, onda bi se moglo govoriti o ravnopravnosti.

Ali, gdje bi onda bio naš marksizam! U neutralnu školu, s obzirom na vjeru i ateizam, nije moguće za sada, a možda ni za duže razdoblje, recimo od 100 godina, ni pomišljati. Dakle mi kršćani moramo svoju vjeru u ovakvim prilikama produbljivati, izgrađivati, učvršćivati, kultivizirati, posuvremenjavati tako, da ostanemo vjerni ljudima i nadasve Bogu.